

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Педагогічний факультет/інститут

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальна конфліктологія та партнерство

Освітня програма Соціальна робота

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність 231 Соціальна робота

Галузь знань 23 Соціальна робота

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від “30” серпня 2019р.

м. Івано-Франківськ – 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Соціальна конфліктологія та партнерство
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Викладач (-і)	Кулик Іванна Василівна
Контактний телефон викладача	0677047023
E-mail викладача	ivanna.kulyk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	вибіркова
Обсяг дисципліни	Кредити ЄСТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	
2. Анотація до курсу	
Навчальний курс спрямований на формування у студентів теоретичних знань про місце і значення конфліктів у повсякденному житті та професійній діяльності майбутнього соціального працівника.	
3. Мета та цілі курсу	
Мета: формувати у студентів знання про природу конфліктів, набуття практичних навичок у їх розв'язанні, вироблення умінь прогнозувати і контролювати конфліктну ситуацію, позитивно сприймати конфлікт і прагматично його використовувати. Завдання: Розкрити суть і зміст поняття конфлікту; Дослідити основні підходи до вивчення конфлікту; Охарактеризувати види, структуру та динаміку конфліктів; Визначити їх причини та функції; Проаналізувати поведінку людей у конфліктних ситуаціях; Описати основні методи дослідження та прогнозування конфліктів; Розглянути методи вирішення конфлікту, Розглянути конфлікти у різних сферах суспільного життя та з'ясувати особливості їх розв'язання.	
4. Результати навчання (компетентності)	
У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: Визначення та характеристики різних видів та форм конфліктів; Методи прогнозування конфліктів; Фази виникнення, ескалації та динаміки конфліктів; Складові конфліктів та засобів її визначення; Засоби регуляції та профілактики конфліктів; Конфліктогенів спілкування та їх ролі у виникненні та прогнозуванні конфліктогенності особистості; Технології вирішення конфліктів; Стратегії і тактику врегулювання конфліктів. уміти: Проводити психологічний аналіз та кваліфікувати конфлікт; Визначати та здійснювати психологічні заходи щодо психодіагностики та прогнозування конфліктів у групах, колективах та організаціях; Прогнозувати конфліктний «потенціал» особистості щодо ескалації конфліктів; Кваліфікувати конфліктну поведінку людей; Вчасно регулювати конфліктні ситуації та управляти конфліктами в групах та колективах; застосовувати індивідуально сприятливі психологічні прийоми регулювання конфліктів у групах та колективах (типу позитивного маніпулювання, відволікання та переключення уваги, зміни на позитивне мотивації працівника та ін.); Застосовувати психологічні методи та техніки подолання та вирішення (вичерпування) конфліктів (типу посередництва, переговорів, картографії тощо).	
5. Організація навчання курсу	
Обсяг курсу	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	28

семінарські заняття / практичні / лабораторні			32		
самостійна робота			120		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)		Нормативний / вибірковий	
5	Соціальна робота	3		вибірковий	
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Літератур а	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1 Конфліктологія як наука і навчальна дисципліна План Конфліктологія як наука. Об’єкт і предмет конфліктології. Напрями дослідження конфліктології. Специфіка науки та методи дослідження конфліктології.	Лекція 2 год	2, 3, 7, 10, 14	Підготуйте наукове повідомлення на тему: «Внесок грецьких мислителів у розвиток конфліктології» 6 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 2 Історія розвитку конфліктології План Накопичення знань про конфлікти (Стародавній світ, Середньовіччя, епоха Відродження). Становлення конфліктології як науки (Новий час, ХІХ – початок ХХ ст.). Сучасні концепції конфліктів.	Лекція 2 год	2, 5, 7, 8, 14	Проаналізуйте Основні етапи еволюції конфліктологіч них поглядів в історичному аспекті 6 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 3 Природа конфлікту План Конфлікт як складне соціальне явище. Функції конфліктів. Структурна модель конфлікту. Функціональні і дис- функціональні наслідки конфлікту. Границі конфлікту.	Лекція 2 год	2, 6, 7, 8, 13	Зробіть порівняльний аналіз різних дефініцій конфлікту 6 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 4 Динаміка конфлікту і механізми його розвитку План Причини виникнення конфліктів. Теорії механізмів виникнення конфліктів. Конфлікто- гени та їх класифікація. Динамічна модель	Лекція 2 год	2, 6, 7, 8, 10	Напишіть самозвіт «Мій стиль поведінки в конфліктній ситуації» 6 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень

конфлікту. Етапи і фази конфлікту. Циклічність фаз конфлікту. Співвідношення фаз і етапів конфлікту залежно від можливості його розв'язання. Поводження людей у конфлікті.					
Тема 5 Класифікація конфліктів План Внутрішньоособисті конфлікти. Причини внутрішньоособистісних конфліктів. «Я»-концепція особистості та конфлікти. Рівень домагань особистості у конфліктних ситуаціях. Міжособистісні конфлікти. Причини міжособистісних конфліктів. Класифікація між-особистісних конфліктів. Керування міжособистісними і груповими конфліктами. Міжгрупові конфлікти. Характеристика особливостей між-групових конфліктів. Підходи щодо визначення між-групових конфліктів. Основні причини групових конфліктів. Форми прояву і способи вирішення міжгрупових конфліктів.	Лекція 2 год	1, 6, 8, 12, 15	Підготуйте наукове повідомлення на тему: «Погляди 3.Фрейда на природу внутрішньо-особистісних конфліктів» 6 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 6. Сфери розгортання конфліктів План Політичні конфлікти. Соціальні конфлікти. Сімейні конфлікти. Міжетнічні конфлікти. Міжконфесійні конфлікти. Конфлікти культур і духовних цінностей. Юридичний конфлікт. Економічний конфлікт.	Лекція 2 год	1, 5, 6, 7, 9, 10, 18	Підготуйте наукове повідомлення на тему: Конфлікти в суспільстві: економічні, соціальні, духовні 6 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень

Конфлікт у педагогічній взаємодії.					
Тема 7. Методи і форми керування конфліктами План Принципи і методи управління конфліктами. Структурні методи управління конфліктами. Технології врегулювання конфліктів. Консенсусні технології вирішення конфліктів. Конфліктний медіаторинг.	Лекція 4 год	2, 6, 7, 8, 10	Сформулюйте правила самоконтролю емоцій при конфліктах 6 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 8. Переговори й посередництво у конфліктних ситуаціях План Сутність переговорів та умови їх застосування. Стратегії переговорів. Аналіз етапів переговорного процесу. підготовчий етап Посередництво у конфліктній ситуації. Роль посередника та вимоги до нього. Правила та методи посередника.	Лекція 2 год	1, 3, 4, 8, 12, 18	Дайте оцінку раціонально-інтуїтивній моделі розв'язання конфліктів Дж.Гр.Скотта 6 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Тема 9. Технології попередження конфліктів План Прогнозування і профілактика конфліктів в організації: Зміни в організаційних структурах управління. Профілактика конфліктів за стратегією управління персоналом. Кадрова робота. Управління компетенцією працівників. Етапи життєвого циклу компетенції. Управління компетенцією на рівні організації. Управління компетенцією на рівні	Лекція 2 год	3, 4, 6, 8, 10	Проаналізуйте маніпулятивні технології в переговорному процесі та опишіть протидію ним 6 год	Максимальна оцінка - 5	Тиждень

особистості. Управління поведінкою особистості для запобігання конфлікту. Підтримка співробітництва. Соціальне партнерство.					
Тема 10 Роль керівника в управлінні конфліктами План Керівник як суб'єкт конфлікту. Керівник – посередник у конфлікті. Особистий приклад керівника в подоланні конфліктів і стресів.	Лекція 2 год	2, 8, 11, 12, 13	Дайте відповідь на питання: Чому вважають сучасний менеджмент одним із кроків попередження конфлікту? 6 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Семінарське заняття №1 Конфліктологія як наука і навчальна дисципліна <i>Питання для обговорення</i> 1. Конфлікт - феномен соціального явища 2. Об'єкт і предмет конфліктології. 3. Принципи і методи конфліктології. 4. Зв'язок конфліктології з іншими науками. <i>Теми для доповідей та рефератів:</i> 1. Основні етапи еволюції конфліктологічних поглядів в історичному аспекті. 2. Сучасні проблеми розвитку конфліктології. 3. Основні типи конфліктогенів і форми їх прояву.	Семінарське заняття 2 год	1, 2, 6,7,8	Проаналізуйте сучасні проблеми розвитку конфліктології 6 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Семінарське заняття №2 Історія розвитку конфліктології <i>Питання для обговорення</i> 1. Знання про конфлікти в період: античність; середньовіччя; новий час; початок класичного періоду. 2. Становлення конфліктології як науки (К.Маркс, Г.Зіммель, М.Вебер, Т.Парсонс,	Семінарське заняття 4 год	1, 2, 6, 8, 14	Зробіть змістовний аналіз конфліктологічних ідей представників Нового часу та Просвітництва 6 год	Максимальна оцінка - 5	

Л.Козер). Сучасні концепції конфліктів (Р.Дарендорф, К.Боулдінг, А.Турен, Дж.Г.Скотт). Теми для доповідей та рефератів: 1. Уявлення про конфлікт у стародавньому світі. 2. Внесок грецьких мислителів у розвиток конфліктології. 3. Теорія структурно-функціо-нальної моделі суспільства Т. Парсонса. 4. Позитивно-функціональний конфлікт Л. Козера. 5. К. Боулдінг та символічний інтеракціонізм в теорії конфлікту. 6. Сучасний розвиток конфліктології в Україні.					
Семінарське заняття №3 Феноменологія конфлікту Питання для обговорення 1. Структурна модель конфлікту 2. Границі конфлікту 3. Функції конфліктів 4. Процес розвитку конфлікту 5. Структурні елементи конфлікту 6. Комплексна характеристика конфлікту Теми для доповідей та рефератів: 1. Конфлікт як норма життя 2. Сутність конфлікту та його структура 3. Процес розвитку конфлікту 4. Характеристика конфлікту як соціально-психологічного феномена	Семінарське заняття 2 год	1, 2, 3, 7,9, 10	Визначте дис.-функціональні наслідки конфлікту 6 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень
Семінарське заняття №4 Динаміка конфлікту і	Семінарське заняття	2, 4, 5, 6, 14	Дайте характеристику	Максимальна оцінка - 5	тиждень

механізми його розвитку План <i>Питання для обговорення</i> 1. Причини конфліктів. 2. Етапи і фази конфлікту. 3. Стратегії поведінки особистості в конфліктних ситуаціях. 4. Вибір оптимальної стратегії поведінки в конфліктній ситуації. 5. Різновиди стратегії поведінки особистості в конфліктних ситуаціях: ухилення, підкорення, боротьба і компроміс. 6. Орієнтація на співробітництво. <i>Теми для доповідей та рефератів:</i> 1. Жорсткий стиль поведінки в конфліктній ситуації. 2. Вирішення конфліктної ситуації за допомогою стилю конкуренції. 3. Стиль ухилення як конструктивний стиль поведінки людини в конфлікті. 4. Умови використання стилю компромісу у вирішенні конфліктів. 5. Стиль співробітництва у вирішенні конфліктної ситуації.	4 год		основних стадій розвитку конфлікту 6 год		
Семінарське заняття №5 Внутрішньоособистісні конфлікти План <i>Питання для обговорення</i> 1. Загальна характеристика внутрішньоособистісних конфліктів. 2. Взаємозв'язок міжособистісних конфліктів з внутрішньоособистісними та груповими	Семінарське заняття 2 год	1, 2, 3, 6,8, 10	Охарактеризуй те «Я»-концепцію особистості 4 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень

конфліктами. 3. Причини внутрішньоособистісних конфліктів. 4. «Я»- концепція особистості та конфлікти. 5. Роль рівня домагань особистості у конфліктних ситуаціях. <i>Теми для доповідей та рефератів:</i> 1. Форми прояву і способи вирішення внутрішньоособистісних конфліктів. 2. Погляди З.Фрейда на природу внутрішньоособистісних конфліктів. 3. Психологічні концепції внутрішньо-особистісних конфліктів. 4. Вчення К.Юнга про природу внутрішньоособистісних конфліктів. 5. Основні підходи до вивчення рольових конфліктів в психології.					
Семінарське заняття №6 Міжособистісні конфлікти План <i>Питання для обговорення</i> 1. Особливості міжособистісних конфліктів. 2. Взаємозв'язок міжособистісних конфліктів з внутрішньоособистісними і груповими. 3. Причини міжособистісних конфліктів. 4. Класифікація міжособистісних конфліктів. 5. Керування міжособистісними і груповими конфліктами. <i>Теми для доповідей та рефератів:</i> 1. Психологічний	Семінарське заняття 2 год	4, 6, 9, 10, 15	Зробіть добірку прикладів між-особистісних конфліктів 4 год	Максимальна оцінка - 5	тиждень

зміст управлінської діяльності по врегулюванню і вирішенню міжособистісних конфліктів. 2. Форми прояву і способи вирішення міжособистісних конфліктів. 3. Особливості міжособистісних конфліктів та стратегії керування ними.					
Семінарське заняття №7 Міжгрупові конфлікти План <i>Питання для обговорення</i> 1. Характеристика особливостей міжгрупових конфліктів. 2. Підходи щодо визначення міжгрупових конфліктів. 3. Основні причини групових конфліктів. 4. Форми прояву і способи вирішення міжгрупових конфліктів. 5. Психологічний зміст управлінської діяльності по врегулюванню і вирішенню міжгрупових конфліктів. <i>Теми для доповідей та рефератів</i> 1. Експериментальне дослідження міжгрупових конфліктів (Експеримент М.Шеріфа). 2. Г.Зіммель про причини загострення міжгрупового конфлікту. 3. Міжгрупові конфлікти в трудовому колективі. 4. Теорія соціальної ідентичності.	Семінарське заняття 2 год	1, 2, 4, 9, 12	Назвіть основні форми прояву групових конфліктів 4 год	Максимальна оцінка - 5	
Семінарське заняття №8 Сфери розгортання конфліктів План <i>Питання для обговорення</i>	Семінарське заняття 2 год	1, 2, 5, 6, 7, 8	Підготуйте наукове повідомлення на тему: «Націоналізм як джерело	Максимальна оцінка - 5	

1. Політичні конфлікти. 2. Сімейні конфлікти. 3. Міжетнічні конфлікти. 4. Міжконфесійні конфлікти. 5. Юридичний конфлікт. <i>Теми для доповідей та рефератів</i> 1. Націоналізм як джерело політичних конфліктів 2. Міжетнічний конфлікт як соціально-політичне явище 3. Міжнародна політика і глобальні проблеми сучасності 4. Юридичний конфлікт і його особливості.			політичних конфліктів» 4 год		
Семінарське заняття №9 Конфлікт у педагогічній взаємодії План <i>Питання для обговорення</i> 1. Поняття конфлікту у педагогічній взаємодії. 2. Основні чинники, що впливають на конфліктність між педагогічними працівниками. 3. Види педагогічних ситуацій і конфліктів. 4. Особливості та причини конфліктів у педагогічній взаємодії. 5. Міжособистісні та групові конфлікти. 6. Методики діагностики конфліктної взаємодії. 7. Поведінка вчителя у конфліктній ситуації. 8. Методи вирішення конфліктів. <i>Теми для доповідей та рефератів</i> 1. Основні види впливу в конфлікті та їх характеристика. 2. Деструктивні прийоми в обговоренні конфліктної ситуації. 3. Маніпулятивні	Семінарське заняття 2 год	2, 8, 10, 16, 20	Доведіть ефективність використання різних стратегій взаємодії в педагогічних ситуаціях. Охарактеризуйте педагогічні ситуації, що ілюструють різні стратегії поведінки педагога (із власного досвіду або літератури) 4 год	Максимальна оцінка - 5	

впливи в конфлікті. 4. Поняття «справедливість-несправедливість» в психології, філософії, етиці. 5. Правила та закономірності взаємодії людей в конфліктних ситуаціях.					
Семінарське заняття №10 Методи і форми керування конфліктами План <i>Питання для обговорення</i> 1. Технології врегулювання конфліктів. 2. Консенсусні технології вирішення конфліктів. 3. Конфліктний медіаторинг. <i>Теми для доповідей та рефератів</i> 1. Способи регулювання та розв'язання конфліктів. 2. Конфлікти у сфері управління та методи їх врегулювання. 3. Шляхи управління конфліктною ситуацією в організації. 4. Стратегія управління конфліктами.	Семінарське заняття 4 год	1, 2, 4, 5, 6, 8, 10	Перерахуйте і визначте зміст моделей поведінки особистості в переговорному процесі 4 год	Максимальна оцінка - 5	
Семінарське заняття №11 Переговори й посередництво у конфліктних ситуаціях План <i>Питання для обговорення</i> 1. Сутність переговорів. 2. Етапи переговорного процесу. 3. Порівняльна характеристика позиційних переговорів з методом «принципових переговорів» Р. Фішера і У. Юрі. 4. Моделі поведінки	Семінарське заняття 2 год	2, 4, 6, 8, 10	Наведіть варіанти посередництва в переговорному процесі 4 год	Максимальна оцінка - 5	

особистості в процесі переговорів. 5. Стратегії і тактики в переговорному процесі. <i>Теми для доповідей та рефератів</i> 1. Маніпулятивні технології в переговорному процесі та протидія ним. 2. Діагностика і корекція маніпулятивних проявів в педагогічному спілкуванні. 3. Вимоги до учасників переговорного процесу. 4. Закономірності переговорного процесу. 5. Роль позитивних висловлювань в переговорному процесі.					
Семінарське заняття №12 Технології попередження конфліктів План <i>Питання для обговорення</i> 1. Профілактика конфлікту як спосіб його попередження. 2. Концепція і технології превентивних дій. 3. Попередження конфліктів - тактичний крок сучасного менеджменту. 4. Співробітництво як спосіб попередження конфліктів. <i>Теми для доповідей та рефератів:</i> 1. Психологічні методи попередження конфліктів. 2. Психологічні механізми спілкування і їх роль у попередженні і розв'язанні соціальних конфліктів. 3. Правила безконфліктного особистісного та міжособистісного	Семінарське заняття 2 год	1, 3, 5, 6, 7, 8	Опрацюйте основні концепції превентивних дій 4 год	Максимальна оцінка - 5	

спілкування.					
Семінарське заняття №13 Роль керівника в управлінні конфліктами План Питання для обговорення 1. Керівник як суб'єкт конфлікту. 2. Керівник – посередник у конфлікті. 3. Особистий приклад керівника в подоланні конфліктів і стресів. Теми для доповідей та рефератів: 1. Соціально-психологічний клімат як показник діяльності колективу. 2. Методи визначення соціально-психологічного клімату в колективі. 3. Роль менеджера в процесі управління конфліктами 4. Попередження та вирішення конфліктів у діяльності керівників навчальних закладів 5. Культура спілкування керівника як основний чинник ефективного управління конфліктами.	Семінарське заняття 2 год	4, 6, 8, 10, 12	Визначте роль менеджера в процесі управління конфліктами 4 год	Максимальна оцінка - 5	
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт „9.3. Види контролю" Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»).				
Вимоги до письмової роботи	Передбачена одна контрольна робота (20 балів), що складається з 3 теоретичних питань (15 балів) та 1 практичного (5 балів). Також враховуються виконання завдання частково-пошукового та творчого рівнів. Передбачене одне письмове підсумкове тестування (максимум 5 балів)				
Семінарські заняття	Оцінюються за п'ятибальною системою				
Умови допуску до підсумкового контролю	Оцінюються за п'ятибальною системою. Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу - 50.				
7. Політика курсу					

Студентам необхідно дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки їх порушення, що визначаються Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>. Відвідування занять є важливою складовою навчання. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Відпрацювання пропущених занять відбувається у формі індивідуальної бесіди під час годин, відведених на консультування студентів. Однією з вимог є відповідальне ставлення до виконання завдань самостійної роботи, опрацювання необхідної інформації, наукових джерел, тестових та інших завдань.

8. Рекомендована література

1. Анцупов А.Я., Малишев А.А. Введення в конфліктологію; як попередити та вирішувати міжособистісні конфлікти. К., 1996.
2. Бандурка А.М., Друзь В.А. Конфліктологія; Навч. посіб. для вузів. Харків, 1997.
3. Громова О.Н. Конфликтология. Курс лекций. М.: Экмос, 2000.
4. Гришина Н.В. Психология конфликта. СПб., 2002.
5. Дмитриев А.В. Конфликтология; Учеб. пособие. М., 2000.
6. Ішмуратов, А. Т. Конфлікт і згода [Текст] / А. Т. Ішмуратов. К. : Наук. думка, 1996. 190 с.
7. Конфліктологія: Підручн. Для студентів вищих навч. закладів / За ред. М.М. Герасіної, М.І. Попова. - Харків: Право, 2002.
8. Конфліктологія: Підручник для студ.вищих навч.закл. /Харків: Право, 2002. 255 с.
9. Конфліктологія: учеб.пособ.для студ. ВУЗов / Ю.Г. Запрудский, В.Н. Коновалов, В.И.Курбатов и др. Ростов-на-дону, 2001. 316 с.
10. Нагаєв В.М. Конфліктологія: курс лекцій (модульний варіант): Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
11. Рудакова И.А. Конфликтология для педагогов: Учеб.пособ. /И.А.Рудакова, С.В.Жильцова, Е.А.Филипенко. – Ростов-на-Дону, Феникс, 2005. 155 с.
12. Словник-довідник термінів з конфліктології [Текст] / за ред. М. І. Пірен, Г. В. Ложкіна. Чернівці ; Київ, 1995. 320 с.
13. Тихомирова, Є. Б. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст] : підручник / Є. Б. Тихомирова, С. Р. Постоловський. 2-ге вид., випр. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. 240 с.
14. Яремчук, С. С. Сучасні теорії в конфліктології [Текст] : навч. посіб. / С. С. Яремчук. Чернівці : Рута, 2008. 72 с.
15. Зверев А.Ф. Социальное партнерство в предпринимательстве; Учебное пособие. М., 2001
16. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління. К., 2005.
17. Карос Честер Ли. Искусство ведения переговоров. М., 1997.
18. Ковалев Б.П. и др. Психология школьного конфликта: социально-перцептивные и рефлексивные аспекты / Б.П. Ковалев, СВ. Кондратьева, Л.А. Семчук. Гродно: ГрГУ, 2001. 171 с.
19. Кривецька О. Як запобігати міжетнічним конфліктам // Віче. 1998. № 12. С. 45-53.
19. Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов: Учеб. пособие. М.: Аспект Пресс, 1999. 271 с.
20. Ложкин Г.В. Психологический климат трудового коллектива. К.: Знание, 1988. 48 с.
21. Мадісон В.В., Шахов В.А. Політологія міжнародних відносин: Навч. посібник. К., 1997.
22. Майборода О. Причини етноконфліктів та можливості їх запобігання // Політичний менеджмент. 2004. № 6.
23. Марцинковская Т.Д. История психологии: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2001. 544 с.
24. Осовська Г.В. Комунікації в менеджменті: Навч. посіб. К: Кондор, 2003.
25. Пірен Марія. Конфлікти і управлінські ролі: соціопсихологічний аналіз. К., 2000.
26. Рыбакова М.М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе. М., 1991. 200 с.
26. Социология: Учебник для вузов / под ред. Лавриненко В.Н. М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998. 349 с.
27. Старовойтенко Е.Б. Психология личности в парадигме жизненных отношений: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. М.: Академический Проект; Трикста, 2004. 256 с.
28. Томас Ф. Крам. Управление энергией конфликта. Как превратить работу в творчество. М.: „Рефл-бук“, 2000. 286 с.

Викладач

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

І. В. Кулик